

Куравська Наталія Юріївна кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел.: (099) 068-72-79, <https://orcid.org/0000-0002-3069-9241>.

Заграновська Олена Іллівна асистент кафедри англійської філології, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел.: (066) 423-42-22, <https://orcid.org/0000-0002-2018-3727>.

Ловчук Юлія Юріївна асистент кафедри англійської філології, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, тел.: (050) 802-59-11, <https://orcid.org/0000-0003-2395-5400>.

ТИПИ МОВЛЕННЄВИХ АКТИВ, ЇХНІ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВЖИВАННЯ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. У статті проведено аналіз різновидів мовленнєвих актив, досліджується їхня структурно-семантична природа та на прикладах сучасною англійською мовою показано особливості їх вживання в сучасному англійському мовленні.

У мовознавстві мовленнєвий акт, надалі – МА трактується як «цілеспрямована мовленнєва дія, яка відбувається відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації». МА вважається невід'ємним компонентом реалізації комунікативного процесу. Основоположником теорії МА вважають філософа Дж. Остін, який у 1955 р., у межах Джеймсівського курсу, Гарвардського університету розпочав висвітлювати дану проблему. Ідеї Остіна продовжували філософи-аналітики, логіки та прагматики Дж. Серль, П. Строссон, Г. Грайс, Дж. Ліч, лінгвісти А. Вежбицька, М. Нікітін та ін.

Структурними складовими акту є локуція, іллокуція та перлокуція. Кожен з цих складових здійснює певну фонетичну, граматичну та лексичну функцію, робить акт повноцінним, що веде до реалізації комунікативного процесу.

Існують різні типи мовленнєвих актив, що можуть нести різне лексичне значення для досягнення певної комунікативної мети. Зокрема, ми розглядаємо МА оцінки, до яких також належать МА компліменту та похвали, спонукальні чи директивні МА тощо. Оцінкові МА – це тип висловлювання, що передбачають оцінне ставлення комунікантів до стану речей у процесі спілкування. Залежно від ставлення мовця акт може виражати похвалу, комплімент чи незадоволення, осуд. Спонукальні МА вживаються для

вираження спонукання адресата до виконання дії, часто через прохання чи наказ.

Варто зазначити, що МА може бути прямим та непрямим. Для прямих МА характерне відкрите неприховане передавання змісту повідомлення та чітка структура. Стосовно непрямих МА, зміст висловлювання зазвичай є прихованим, імпліцитним. Комунікативний смисл непрямих мовленнєвих актів виводиться не із змісту (значення) пропозиції, а із засобів мовленнєвого коду, вжитих у конкретній ситуації, з конкретними мовцями, конкретною тематикою спілкування.

Знання структурних складових та семантичних особливостей різних типів МА та грамотне вживання даних актів у спілкуванні сприяє успішному досягненню бажаної комунікативної мети. Широке їх вживання у мові дає можливість чітко донести комунікативну мету, сприяє збагаченню лексичного складу комунікантів і робить процес спілкування між людьми бажаним та успішним.

Ключові слова: мовленнєвий акт, дискурс, комунікативна мета.

Kuravska Nataliia Yuriivna PhD in Philology, Associate Professor of the English Philology Department, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76018, tel.: (099) 068-72-79, <https://orcid.org/0000-0002-3069-9241>.

Zagranovska Olena Illivna English Instructor of the English Philology Department, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76018, tel.: (066) 423-42-22, <https://orcid.org/0000-0002-2018-3727>.

Lovchuk Yuliia Yuriivna English Instructor of the English Philology Department, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko St., 57, Ivano-Frankivsk, 76018, tel.: (050) 802-59-11, <https://orcid.org/0000-0003-2395-5400>.

TYPES OF SPEECH ACTS, THEIR STRUCTURAL AND SEMANTIC CHARACTERISTICS AND THE PECULIARITIES OF THEIR USAGE IN MODERN ENGLISH DISCOURSE

Abstract. The article studies different types of speech acts, their structural and semantic nature, the peculiarities of their realization in the communicative process is shown on the examples given in the modern English language. In linguistics, a speech act is interpreted as “a purposeful speech action that takes place in accordance with the principles and rules of speech behavior considered within the limits of a pragmatic situation”. A speech act is considered an integral component of the implementation of the communicative process. J. Austin, the philosopher, is considered to be the founder of the speech acts theory, who in 1955, within the

framework of the James course at Harvard University, began to highlight this problem. Austin's ideas were continued by analytical philosophers, logicians and pragmatists J. Searle, P. Strosson, G. Grice, J. Leach, linguists A. Vezhbytska, M. Nikitin, and others. The structural components of the act are locution, illocution, perlocution. Each of these components performs a certain phonetic, grammatical and lexical function, makes the act complete which helps the communicative process to be carried out.

There are different acts of speech which can carry a certain lexical meaning for achieving a definite communicative aim. In particular, we analyze evaluative speech acts, including acts of praise and compliment and directive speech acts. Evaluative acts show the attitude of the speaker towards the interlocutor, the situation. They can express praise and compliment in case of positive attitude or criticism, dissatisfaction in case of negative attitude. Directive acts are used to express request, advice or order and in this way make the interlocutor take actions.

We should mention that speech acts can be direct and indirect. Direct acts convey the meaning explicitly whereas indirect acts convey the implicit meaning.

The knowledge of the structure and semantics of different acts of speech and the correct usage of them in the process of communication leads to a successful realization of the communicative aim. Their broad implementation in the language enables the realization of the communicative aim, contributes into the lexical resource of the interlocutors and makes the communication desirable and successful.

Key words: a speech act, discourse, communicative aim.

Постановка проблеми. У сучасній комунікативно-зорієнтованій лінгвістиці питання вивчення мови, мовленнєвого спілкування, природи та ролі мовленнєвого акту у здійсненні комунікативного процесу викликає дедалі більший інтерес для дослідження в рамках сучасних лінгвістичних спрямувань як серед вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів.

Спілкування людей відбувається в межах комунікативного акту, складовими якого є особистості учасників комунікації (адресанта й адресата) як носіїв соціальних ролей, психічних, психологічних та інших рис тощо. Тобто комунікативний акт – це узагальнена схема, певна структура, у межах якої можна розглядати будь-яке спілкування [1, с.169].

Необхідність вивчення мовної комунікації загалом та аналіз способів впливу на людину за допомогою слова зокрема набуває дедалі більшої актуальності у сучасній науці. Згідно досліджень успішність комунікативної взаємодії з дотриманням норм і правил комунікативної поведінки учасників інтеракції у різних умовах спілкування визначається певними факторами, зокрема знанням лінгвістичного рівня мови, рівнем володіння правилами мовлення певної мовної спільноти. Культура, соціальні відносини та моральні цінності особистостей визначають сутність комунікативної поведінки та вибір засобів спілкування.

Дослідження питання мовленнєвого акту (далі – МА) та його роль у здійсненні успішного спілкування посідає вагоме місце. Адже саме МА перетворює мовне висловлення в носія комунікативного смислу [2, с.186].

З наведеного вище ствердження витікає **актуальність** нашого дослідження МА як основного засобу реалізації спілкування, в якому комуніканти досягають чи не досягають бажаної комунікативної мети. Спілкування між людьми відбувається у межах комунікативного акту, складовими якого є особистості учасників комунікації (адресанта і адресата) як носіїв соціальних ролей, психічних властивостей, психологічних якостей, духовних, естетичних тощо ідеалів, когнітивних особливостей; конститутивні елементи спілкування; повідомлення, яке поєднує комунікантів тощо [2, с.186].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засновником теорії МА вважають філософа Дж. Остін, який у 1955 р., у межах Джеймсівського курсу, Гарвардського університету розпочав висвітлювати дану проблему. Ідеї Остіна продовжували філософи-аналітики, логіки та прагматики Дж. Серль, П. Строссон, Г. Грайс, Дж. Ліч, лінгвісти А. Вежбицька, М. Нікітін та ін. [2, с.186].

МА трактується як «цілеспрямована мовленнєва дія, яка відбувається відповідно до принципів і правил мовленнєвої поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації». МА завжди співвіднесені з особою мовця і є складовою комунікативного акту поряд з актом адитивним (тобто комунікативною дією слухача) і комунікативною ситуацією [6].

Аналізуючи семантичну природу МА, основними рисами його є інтенціональність, цілеспрямованість і конвенціональність. **Інтенціональність** (лат. *intentio* – намір, прагнення) – властивість свідомості бути спрямованою на деякий об'єкт. Одне з основоположних понять **філософії феноменологізму**, започаткованої **Едмундом Гуссерлем**, а також сучасної **аналітичної філософії** свідомості [7]. Це позначає властивість **свідомості і мови**, яка ґрунтується на тому, що свідомість є завжди усвідомленням чогось, вона спрямована на предмети, що перебувають поза свідомістю, але розуміє їх згідно з власною природою і притаманними їй правилами функціонування.

Цілеспрямованість МА передбачає втілення у висловлюванні певної інтенції, певної комунікативної мети, що надає виразу конкретної семантичної спрямованості. Конвенціональність передбачає наслідки впливу смислового акту на конкретного адресата чи аудиторію.

Мета статті – дослідження різних типів МА, розгляд їхніх структурних складових, дослідження семантичної природи та аналіз особливостей їх вживання в сучасному англійському мовленні. Звідси і основне **завдання** дослідження – розглянути структурно-семантичну природу МА та на прикладах сучасною англійською мовою показати особливості їх вживання в процесі комунікації.

Предметом дослідження є типи МА. Аналіз проводитимемо на матеріалі сучасної англійської та української мови.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні зростає дедалі більший інтерес у необхідності вивчення мовної комунікації, способів впливу на людину за допомогою слова, зокрема. Важливим є дослідження проблематики типології непрямих мовленнєвих актів, з одного боку, та відсутністю ґрунтовних та всебічних досліджень у цій галузі, з іншого.

Вагоме місце у сучасному мовознавстві посідає теорія мовленнєвих актів. Саме вона покликана вирішити певне комунікативне завдання, яке визначає вибір тих чи інших вербальних та невербальних засобів. Теорія мовленнєвих актів дозволяє виділити характеристики ситуації спілкування: інформативність чи неінформативність, офіційне чи неофіційне спілкування, залежність чи незалежність автора від адресату і навпаки.

В останні десятиріччя проблема мовного спілкування є найбільш привабливою галуззю дослідження. Теорія мовленнєвих актів ввійшла в коло актуальних проблем сучасної теорії комунікації. З'явилися лінгвістичні праці, присвячені вивченню певних видів мовленнєвих актів. З самого початку класична теорія мовленнєвих актів займалась визначенням, аналізом і класифікацією мовленнєвих актів, але не звертала увагу на реалізацію непрямих мовленнєвих актів та їх типологію. Недостатність об'єкта вивчення дозволило дослідникам звернути увагу на детальне вивчення структури мовленнєвого акту як елементарної одиниці спілкування. У такому контексті мовленнєвий акт є мінімальною одиницею мовленнєвої комунікації. Вирішення проблеми непрямих мовленнєвих актів є однією із головних у сучасній лінгвістиці.

У нашому дослідженні ми зупиняємося на розгляді певних типів МА в сучасному мовознавстві. Для початку варто зазначити, що мовленнєвий акт - це елементарна одиниця мовного спілкування. Він втілюється в мовленнєвій діяльності людини. Словосполучення та речення, які є складовими частинами мовленнєвого акту, отримують у мовленні людини певне лексичне наповнення і стають носіями конкретної інформації. У свою чергу МА поділяються на прямі та непрямі, і відповідно виконують різну функцію в процесі комунікації. На відміну від прямого акту, як висловлювання, зміст якого сприймається буквально, неприховано, непрямий акт трактується як стиль мовлення, усне висловлювання, вираз, речення, мовленнєва дія, мовленнєвий акт адресанта, сенс якої виводиться не буквально, а з опертям на підтекст, прихований зміст, імплікатури дискурсу [6].

Обидва типи МА є необхідними складниками реалізації комунікативного процесу попри відмінності у передачі повідомлення. їм також притаманна певна структурна природа. Згідно досліджень Дж. Остіна виділяють локуцію, іллокуцію та перлокуцію в межах структурної природи актів:

- Локуція (англ. *locution* – мовний зворот) (локутивний акт) – побудова фонетично і граматично правильного висловлювання певної мови з певним смислом і референцією. Іншими словами, це акт «говоріння», вимовляння.

- Іллокуція (*il* – префікс, який має посилювальне значення, і англ. *locution* – мовний зворот) (іллокутивний акт) – втілення у висловлюванні, породжуваному в процесі мовленнєвого акту, певної комунікативної інтенції, комунікативної мети, що надає висловлюванню конкретної спрямованості.

- Перлокуція (лат. *per* префікс, який має посилювальне значення, і англ. *locution* – мовний зворот) (перлокутивний акт) – наслідки впливу іллокутивного акту на конкретного адресата чи аудиторію [7]. Аналізуючи структуру МА, ми бачимо, що кожен акт характеризується чіткою побудовою (висловлювання

повинно бути фонетично та граматично вірно сформованим), несе в собі певне семантичне навантаження, що допомагає у здійсненні комунікативної мети, адже є конкретний зміст та спрямований впливати на дії комунікантів, що приймають участь у дискурсі.

На прикладах сучасною англійською мовою спробуємо показати особливості вживання прямих та непрямих актів для досягнення комунікативної мети.

Прямі МА характеризуються відкритим неприхованим передаванням змісту повідомлення та чіткою структурою. Дж. Серль виділяв п'ять основних типів актів: репрезентативи (асертиви), директиви, комісиви, експресиви, декларації.

Репрезентативи, або асертиви характеризуються істинністю.

Наприклад:

- The Sun goes round the Earth (сонце обертається навколо землі)
- All men are mortal (всі люди є смертні)

Директиви виражають спонукання адресата робити або не робити щось.

Наприклад:

- Don't drive late at night;

Комісиви зобов'язують виконати певні дії у майбутньому або дотримуватися певної лінії поведінки. **Наприклад:**

- Promise me you will never argue with me again! (пообіцяй, що ти ніколи більше мені не брехатимеш)

Експресиви виражають психологічний стан мовця, характеризують міру його відвертості. Сюди належать подяка, вибачення, вітання. **Наприклад:**

- We are grateful for having backed up our plan (ми вдячні, що підтримали наш план);

Декларативи – вживання даних актів змінює стан речей, а отже, дії є авторитетами, які їх здійснюють. **Наприклад:**

- I now pronounce you husband and wife (тепер я оголошую вас чоловіком та дружиною);

Аналізуючи непрямі МА, зміст висловлювання зазвичай є прихованим, імпліцитним. Комунікативний зміст непрямих мовленнєвих актів виводиться не із змісту (значення) пропозиції, а із засобів мовленнєвого коду, вжитих у конкретній ситуації, з конкретними мовцями, конкретною тематикою спілкування. Поширеними у вжитку є непрямі МА, що передають прохання, наказ, пораду, запрошення до дії, зацікавлення, докору тощо.

Типові приклади непрямих мовленнєвих актів, які здебільшого є складовими діалогічного мовлення:

- It's cold in this room. Could you close the door («Ви не змогли б зачинити двері?») – комунікативний зміст «зачиніть (будь ласка) двері»
- Could you pass me the bread? («Чи можу попросити Вас передати мені хліб?») – комунікативний зміст «передайте (будь ласка) мені хліб»
- Will you give me your notes? («Ти не даси мені свій конспект?») – комунікативний зміст «дай мені (будь ласка) свій конспект»

- Could you make me a cappuccino? («Чи могли б Ви зробити мені капучино? ») – комунікативний смисл «зробіть мені (будь ласка) капучино»
- You had better consult the reliable sources for the verified information («Вам би краще перевірити надійні джерела для перевіреної інформації») – комунікативний смисл «краще перевірте надійні джерела для достовірної інформації»
- I would rather you switched off your phones and put aside your notes («Я би хотіла щоб ви вимкнули телефони та відклали записи») – комунікативний смисл «вимкніть телефони та відкладіть записи»
- You'd better see the doctor and make sure you are alright («Вам би краще сходити до лікаря і запевнитися, що з Вами все гаразд») – комунікативний смисл «сходіть до лікаря і запевніться, що з Вами все гаразд»
- Will you be so kind and help me find the way to the central square? («Чи буде Ваша ласка допомогти мені з дорогою до центральної площі? ») – комунікативний смисл «допоможіть мені дістатися центральної площі »)
- Will you tell me the time? («Чи не скажете мені годину? ») – комунікативний смисл «скажіть мені, будь ласка, годину»;

У сучасному мовознавстві простежується стійкий інтерес до вивчення категорії *оцінка*, що засвідчує важливість цього багатоаспектного явища. Оцінка – універсальна понятійна категорія. У дослідженнях, пов'язаних з лінгвістичними оцінками, приділяють постійну увагу вивченню крупних мовленнєвих одиниць, зокрема оцінного дискурсу. Водночас, дослідження лексичних оцінних одиниць в межах системно-структурної парадигми, з урахуванням досягнень когнітивного підходу, дає можливість об'єднати на єдиній концептуальній основі мовні та позамовні знання [5, с.99].

Оцінні МА негативного характеру здебільшого виражаються через обвинувачення, осуд, докір, догана, образа, іронія, насмішка (*blame, judgement, reproach, reprimand, insult, irony, mockery*), в той час як позитивне ставлення передається за допомогою висловлювань похвали та компліменту(*praise and compliment*).

МА звинувачення (*blame*) передбачає висловлювання незадоволеності , осуду, непогодження з певним станом речей. **Наприклад:**

1) “It’s easy to blame someone for their problems” – (легко когось звинувачувати у своїх проблемах)

2) “I’m feeling unwell today. It’s hard for me to breathe. I blame it all on this hot weather” – (Я сьогодні зле почуваюсь. Мені важко дихати. Виною всьому цьому є спекотна погода)

3) “If I were you, I wouldn’t blame him for saying this. You can’t know the reasons behind his actions” – (На твоєму місці я би не винуватила його у своїх словах. Ти не можеш знати причин, що ховаються за його поведінкою)

МА осуду (*judgement*) висловлюють осудливу оцінку, осуд. **Наприклад:**

1) “No one will judge you for failing. At least, you’ve made an effort” – (Ніхто не судитиме тебе за невдачі. Принаймні, ти зробив спробу)

2) “Then judge others as you judge yourself” – (Судіть інших так само, як судите самих себе)

3) “Teach them to love and never to judge” – (Вчіть любити, а не судити)

МА докору (reproach) виражає незадоволення певною поведінкою і передбачає висловлення докору. **Наприклад:**

1) “Believe me. He has something to reproach you about” – (Повір мені. Він має підстави тобі докоряти)

2) “You could have been more faithful with me. You knew, I badly needed your support then” – (Ти би могла бути чеснішою зі мною. Ти знала, я тоді дуже потребував твоєї підтримки)

3) “Mind your language. You might be politer with the people, senior to you” – (Слідкуй за словами. Міг би бути ввічливішим з людьми вищого статусу)

МА образи (insult) вживаються для вираження образи. **Наприклад:**

1) “In general, it is prohibited to insult someone” – (Загалом, когось ображати є заборонено)

2) “Sorry for having said that. I didn’t mean to insult you or your feelings” – (Перепрошую, що таке сказав. У мене не було наміру образити тебе чи твої почуття)

3) “How foolish it is of you not to have noticed the mistake” – (Як нерозумно з твого боку не помітити помилки)

4) “You are so stupid! I wish you were never born” – (Ти такий тупий! Краще би ти ніколи не родився)

5) “He never gets anything right. He is worthless” – (В нього ніколи нічого не виходить. Він безтолковий)

6) “Shut up! No one is ever going to believe a single word of yours!” – (Зачини пельку! Ніхто не повірить жодному твоєму слову)

Розглянемо приклади вживання МА похвали та компліменту, за допомогою яких можна передати позитивне схвальне ставлення до стану речей у процесі комунікації. Похвала розглядається як позитивно-оціночний експресивний синкретичний МА, який функціонує в діалогічному спілкуванні і може бути спрямований на відсутнього адресата. Об’єктом зазвичай виступають моральні та інтелектуальні якості, зовнішність, манери та вчинки співбесідника. Комплімент теж визначається як позитивно-оціночний експресивний синкретичний МА і спрямований на характеристику зовнішності та здобутків адресата. МА похвали та компліменту зазвичай властива ступінь щирості. **Наприклад:**

1) “You look wonderful today! This attire suits you well!” – (Ти чудово виглядаєш. Це вбрання тобі пасує!)

2) “You helped that helpless elderly man. Good girl!” – (Ти допомогла старому немічному чоловікові. Молодчина!)

3) “Wonderful! You’ve completed the project” – (Чудово! Ти закінчив проект)

4) ““Fine garden you have” – said the guest” – («У Вас чудовий сад» – сказав гість)

5) “I’ve greeted all my friends on Christmas.” – “Well, good boy!” – («Я привітав усіх своїх друзів з Різдвом.» – «Що ж, молодець!»)

6) “You are making progress. Very good for you!” – (Ти робиш прогрес! Дуже добре!)

Компліменти здебільшого спрямовані на оцінку зовнішності, розумових здібностей чи професіоналізму особистості. **Наприклад:**

1) “You look great today! You have a nice smile!” – (Ти чудово сьогодні виглядаєш. У тебе прекрасна усмішка!)

2) “You are so witty” – (Ти така дотепна)

3) “How determined and brave you are!” – (Який ви все таки рішучий та хоробрий!)

4) “You made a great job of painting the kitchen – very professional!” – (Ви бездоганно пофарбували кухню – дуже професійно!)

5) “I think, this is the best decision that we could ever make. You are talking business, my dear!” – (Гадаю, це найкраще рішення, яке ми могли коли-небудь прийняти. Ти маєш рацію, любий!)

Отже, виходячи з вище наведеного, можемо зробити висновок, що оцінні МА допомагають передати ставлення співрозмовників один до одного чи до стану речей. В оцінних МА семантичною основою є категорія оцінки. Критично осмислюючи те місце, яке відводить Дж. Серль оцінним мовленнєвим актам у загальній типології МА, О.М. Вольф пише: «...клас експреси вів» представляється доцільним розуміти значно ширше, ніж це робить Дж. Серль, зараховуючи до них а) зумовлені соціальними конвенціями вибачення, подяки, поздоровлення тощо); б) оцінні висловлювання, які належать індивідуальним суб'єктам, що мають своєю іллокутивною метою виразити емоційний стан або призвести емоційний вплив на слухача, засноване на схваленні і осудженні в широкому смислі слова [3, с.71-74].

Стосовно спонукальних МА, в залежності від комунікативної мети, вони поділяються на декілька різновидів. У з'ясувальних реченнях такі акти реалізуються наступними способами: наказами (to command, to order), настійними вимогами, проханнями (to require), порадами (to advise), висловленням бажання (to want, to desire), застереженням (to warn), дозволом (to allow, to permit), заборобою (to forbid, to vote), благанням (to beg, to plead), вимогою (to demand, to insist, to urge), та ін.

Складність синтаксичної та семантичної будови з'ясувальних конструкцій зумовлює можливість директивної семантики як у всьому висловленні, так і в його окремих структурних частинах. Усі з'ясувальні висловлення поділяють на такі групи:

1) висловлення, у яких директива наявна в підрядній частині, а головна містить лише вказівку на директиву

2) висловлення, у яких директива міститься у головній частині, а підрядна є лише її складовим елементом

3) висловлення, в яких і в головній, і в підрядній частинах є окремі директиви.

Директиви можуть виражати: наказ, настійну вимогу, прохання, висловлення бажання, застереження, пропозиція. Наказ являє собою офіційне розпорядження людини, наділеної певною владою. **Наприклад:** Close the

window! It's cold here! (Зачини вікно! Тут холодно!); It's time to sleep, turn off the TV! (Час йти спати, Вимкни телевізор!).

Настійна вимога виявляється у рішучій формі волевиявлення. Від наказу її відрізняє неофіційність стосунків. **Наприклад:** I think, I will ask you to finish this work! (Гадаю, я попрошу Вас закінчити цю роботу!). Прохання спонукає слухача задовольнити потреби і бажання мовця. **Наприклад:** My mom asked me to come to dinner on time (моя мати попросила мене прийти вчасно на обід).

Специфічними є з'ясувальні речення, що містять додаткову ознаку доручення. **Наприклад:** She told her children to stay at home and do all the housework together (Вона сказала дітям залишитися вдома і зробити всю хатню роботу разом). Героїня просить і разом з тим доручає своїм дітям зробити певну роботу.

Висловлення бажання завжди реалізується у підрядній частині з'ясувального речення, а головна містить перформативи хотіти, бажати. **Наприклад:** I want this work to be done as soon as possible (Я хочу, щоб ця робота була зроблена якомога швидше).

Іноді висловлення бажання може бути більш рішучим чи категоричним. **Наприклад:** He doesn't want me to change my job (Він не хоче щоб я міняла роботу).

Комунікативна мета застереження – уберегти співрозмовника від негативних наслідків, до яких може призвести його дія. У головній частині з'ясувальних висловлень-застережень експлікується лексема попередити, яка вказує на ситуацію, якої треба стерегтися. Л.В. Фоміна зазначає, що «застереження ...завжди пов'язане з повідомленням адресату деякої нової для нього інформації про можливий несприятливий стан справ» [4, с.163].

Таким чином, на її думку, застереження – це спроба мовця заставити слухача відмовитися від своїх намірів і тим самим уберегти його від того поганого, що може статися.

З'ясувальні висловлення можуть виражати пропозицію, яка визначається тим, що мовець, вважаючи виконання дії необхідним, доцільним, корисним для нього самого, для слухача чи для інших людей, що не беруть участі у розмові, висловлює свою власну думку, намагаючись переконати у цьому слухача і тим самим спонукати його виконати дію. У висловленнях-пропозиціях право вибору за будь-яких умов залишається за слухачем. Мовець не віддає наказів, не просить і не вимагає нічого від співрозмовника, він лише пропонує, запрошує адресата поміркувати, тверезо оцінити ситуацію, тим самим намагаючись повернути його увагу до свого бачення розв'язання ситуації. **Наприклад:** Come and have a look at what we have found! (Ану ж бо погляньте, що ми знайшли!).

Отже, спонукальні МА вживаються в процесі спілкування, щоби показати, з яким наміром мовець звертається до слухача, якої відповіді чи дії він очікує від адресата і як він бачить подальший розвиток спілкування.

Комунікативна мета директиви може реалізуватися як у самому з'ясувальному реченні, так і в контексті. На прикладах англійською та

українською мов ми показали особливості реалізації спонукальних висловлювань для досягнення певної комунікативної мети.

Висновки. Аналізуючи дослідження, можемо підсумувати, що на сучасному етапі комунікативно-зорієнтованої лінгвістики вагоме місце посідає вивчення теорії мовленнєвих актів, аналіз їхньої структурно-семантичної природи, дослідження їх класифікації та особливості реалізації актів в процесі спілкування з метою досягнення конкретної комунікативної мети.

Мовленнєвий акт, МА трактується як елементарна одиниця мовного спілкування, невід’ємна частина процесу. МА – цілеспрямована мовленнєва дія, що здійснюється згідно з принципами і правилами **мовленнєвої поведінки**, прийнятими в даному суспільстві; мінімальна одиниця нормативної соціомовленнєвої поведінки, що розглядається в межах прагматичної ситуації [6]. Він втілюється в мовленнєвій діяльності людини. Словосполучення та речення, які є складовими частинами мовленнєвого акту, отримують у мовленні людини певне лексичне наповнення і стають носіями конкретної інформації.

У нашому дослідженні ми розглянули природу та різновиди МА, які поділяються на прямі та непрямі, і відповідно виконують різну комунікативну мету. Проаналізували оцінні МА, за допомогою яких виражається оцінне ставлення до співрозмовника чи стану речей. Оцінні МА негативного характеру реалізуються через обвинувачення, осуд, докір, догану, образу, іронію, насмішку (blame, judgement, reproach, reprimand, insult, irony, mockery), в той час як позитивне ставлення передається за допомогою висловлювань похвали та компліменту(praise and compliment). Також розглянуто особливості реалізації у процесі спілкування спонукальних МА, що реалізуються наступними способами: наказами (to command, to order), настійними вимогами, проханнями (to require), порадами (to advise), висловленням бажання (to want, to desire), застереженням (to warn), дозволом (to allow, to permit), заборобою (to forbid, to vote), благанням (to beg, to plead), вимогою (to demand, to insist, to urge), та ін.

На прикладах сучасною англійською мовою ми показали як зазначені МА вживаються в процесі спілкування і їхню роль у реалізації комунікативної мети.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Підручник. К. : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Бацевич Ф. С. Лінгвістична генетика: проблеми і перспективи: Монографія. Львів: ПАІС, 2005. 256 с.
3. Приходько Г.І. Оцінні мовленнєві акти в типології мовленнєвих актів. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис».№1, 2017. с. 71-74
4. Фоміна Л.В. Комунікативна організація безсполучникового складного речення спонукального типу: дис. на здоб. наук. ст. канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л.В. Фоміна. – Харків, 2000. – 163 с.
5. Чемеринська І. Я. Подяка як оцінний мовленнєвий акт . Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки: зб. наук. пр. Луцьк. 2012. Вип. 6. с.99
6. Мовленнєвий акт: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мовленнєвий_акт (дата звернення: 15.01.2025).

7. Іntenціональність: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Іntenціональність> (дата звернення: 15.01.2025).

References:

1. Batsevych F. S. Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky. [The Principles of Communicative Linguistics]. K.: "Academy", 2009, 344 p. [in Ukrainian].
2. Batsevych F. S. Linhvistychna henolohiia: problemy i perspektyvy. [Linguistic genologia: [problems and prospects]. Monograph. Lviv: PAIS, 2005, 256 p. [in Ukrainian].
3. Pryhodko G. I. Otsinni movlennievi akty v typolohii movlennievych aktiv. [Evaluative acts of speech in the typology of speech acts]. Naukovyi zhurnal Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediyalnosti. "Lvivskyi philolohichniy tchasopys" – Scientific journal of Lviv State University of Life Safety. "Lviv Philological Magazine", 1, 2017. P.71-74. [in Ukrainian].
4. Fomina L. V. Komunikatyvna orhanizatsiya bezspoluchnykovoho skladnoho retchennya sponukalnoho typu: dys. na zdob. nauk. st. kand. philol. nauk: spets. 10.02.01 "Ukrayinska mova". Kharkiv, 2000. 163 s.
5. Chemerynska I. Y. (2012) Podiaka yak otsinnyi movlennyyevyi akt. [Gratitude as an evaluative act] Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesyi Ukrainky. Filolohichni nauky: zb. nauk. pr. – Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University. Philological sciences: coll. of science papers, 6. P.99. [in Ukrainian].
6. Movlennieviy akt [Speech act]: veb-sait. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/Movlennieviy_akt (data zvernennia: 15.01.2025). [in Ukrainian]
7. Intentsionalnist [Intentionality]: veb-sait. URL:<https://uk.wikipedia.org/wiki/Intentsionalnist> (data zvernennia: 15.01.2025). [in Ukrainian]